

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Uskonnollinen vakaumus, ohje tai käsky syrjiä

Diaarinumero: 9xx/2016

Antopäivä: xx.xx.2017

Tulkkina turvapaikkapuhutteluissa toiminut hakija katsoi tulleeensa syrjityksi uskonnollisen vakaumuksensa perusteella, kun Maahanmuuttovirasto oli ilmoittanut hakijan työnantajana toimineelle yritykselle, ettei se enää halua käyttää hakijaa tulkkina turvapaikkapuhutteluissa, saatuaan tiedon hakijan uskonnollisesta vakaumuksesta ja sen mukaisesta hakijan vapaa-ajalla tapahtuneesta uskonnolliseen käännytystyöhön osallistumisesta.

Maahanmuuttovirasto katsoi menettelynsä perustuneen hyväksyttäviin hakijasta johtuneisiin syihin, koska hakijan objektiivisuuteen ei enää voitu riittävästi luottaa, eikä häntä sen vuoksi voitu enää pitää sopivana tulkin tehtäviin turvapaikkapuhutteluissa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että Maahanmuuttoviraston tavoitetta turvata tulkkauksen luotettavuus ja objektiivisuus oli sinänsä pidettävä hyväksyttävänä. Maahanmuuttovirasto ei kuitenkaan esittänyt riittävää selvitystä siitä, että hakija olisi pyrkinyt tekemään käännytystyötä työajallaan tai muutoin toiminut epäasiallisesti tulkkaustilanteissa siten, että hänen uskontonsa tai vapaa-ajalla tapahtunut uskonnon mukainen käännytystyönsä olisivat tosiasiallisesti jollakin tapaa vaikuttaneet tulkkauksen luotettavuuteen. Lautakunta katsoi, että pelkkä epäily siitä, että henkilön uskonto voi vaikuttaa tulkkauksen objektiivisuuteen, ei ole riittävä peruste erilaiselle kohtelulle. Tämän vuoksi lautakunta katsoi, että keinot tavoitteen saavuttamiseksi eivät ole olleet oikeasuhtaisia eikä asiassa syntynyt syrjintäoletta ole näin ollen tullut kumotuksi.

Lautakunta katsoi Maahanmuuttoviraston antaneen A Oy:lle syrjivän ohjeen, ja kielsi Maahanmuuttovirastoa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija oli vuodesta 2010 toiminut farsin ja kurdisoranin tulkkina A Oy:ssä, jonka palveluja Maahanmuuttovirasto oli käyttänyt turvapaikkapuhutteluissa.

Hakijan puolison oleskelulupa-asian käsittelyssä hakija oli ilmoittanut kääntyneensä Suomessa Jehovan todistajaksi. Hakija oli myös kertonut, että hän oli vapaa-ajallaan uskontonsa mukaisesti auttanut Suomessa ja Euroopassa olevia iranilaisia kääntymään kristityiksi.

Huhtikuussa 2015 Maahanmuuttovirasto oli ilmoittanut hakijan työnantajalle, että hakijaa ei enää haluttu tulkiksi turvapaikkapuhutteluissa. Hakijan kanneltua asiasta sisäministeriöön Maahanmuuttovirasto lausui, että hakijan yllä selostettu toiminta oli herättänyt Maahanmuuttovirastossa vakavan epäilyksen hänen objektiivisuudestaan tulkin tehtävässä ja johtanut hänen sopivuutensa uudelleenarviointiin. Tuon arvion pohjalta Maahanmuuttovirastossa oli päädytty siihen lopputulokseen, että hakijan objektiivisuuteen ei ollut voitu enää riittävästi luottaa eikä häntä ollut voinut pitää sopivana tulkin tehtäviin turvapaikkapuhutteluissa.

Sisäministeriö siirsi asian yhdenvertaisuusvaltuutetun käsiteltäväksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei Maahanmuuttoviraston vastauksen saatuaan ryhtynyt asiassa enempiin toimenpiteisiin.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää Maahanmuuttovirastoa jatkamasta tai uusimasta hakijan uskontoon perustuvaa syrjintää ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon.

Hakijan perustelut

Hakijaa oli vuodesta 2010 vakiintuneesti ja säännöllisesti käytetty Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa tulkkina. Hänen toimeentulonsa oli pääasiassa perustunut tulkin tehtävässä toimimiseen Maahanmuuttovirastossa. Nyt Maahanmuuttoviraston ohella myös poliisilaitokset ja rajavartiolaitos olivat lopettaneet hänen käyttämisensä tulkkina. Hakijan ammattitaidosta tai ammattietiikasta ei ollut tehty valituksia tai edes huomautuksia. Hakijaa ei ollut millään tavoin kuultu ennen kuin päätös hänen tulkkaustensa lopettamisesta oli tehty. Hakijaa ei ollut voitu kohdella eriarvoisesti sillä perusteella, että hän kuului Jehovan todistajiin ja toimi uskontonsa mukaisesti vapaa-ajallaan.

Vastaaajan vastaus

Maahanmuuttovirasto kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaaajan perustelut

Turvapaikkatutkinnassa käytettävän tulkin objektiivisuuteen oli voitava luottaa. Maahanmuuttovirasto ei säännönmukaisesti selvittänyt käyttämiensä tulkkien uskonnollista vakaumusta, mutta virastolla tuli kuitenkin olla mahdollisuus reagoida sellaiseen yksittäistapaukseen, jossa tulkin kohdalla ilmeni uskonnolliseen vakaumukseen tai muuhun henkilökohtaiseen seikkaan perustuva syy, joka selvästi ja olennaisesti heikensi viranomaisen luottamusta kyseisen tulkin objektiivisuudesta.

Tässä tapauksessa hakijan objektiivisuudesta oli painavan syyn vuoksi herännyt vakava epäily ja hänen sopivuuttaan tulkin tehtävään oli ollut välttämätöntä uudelleenarvioida. Maahanmuuttovirasto oli katsonut, että käännätystyötä vapaa-aikanaan harjoittava tulkki ei ollut tarpeeksi objektiivinen. Kyse oli siitä, että hakija auttoi Suomessa olevia iranilaisia kääntymään kristityiksi ja näin ollen hankki aktiivisesti turvapaikanhakijoille turvapaikkaperusteita. Tulkin objektiivisuudesta oli tällöin vaikea varmistua, sillä tulkki oli nimenomaan tulkannut pääosin iranilaisia turvapaikanhakijoita, joista suurella osalla turvapaikkaperusteet liittyivät kristinuskoon kääntymiseen. Vaikka Maahanmuuttoviraston tekemän arvioinnin keskeisenä syynä oli ollut hakijan uskonnollinen vakaumus sekä siihen liittyvä toiminta, ei viraston menettelyä voinut pitää lainvastaisena syrjintänä.

Lisäksi Maahanmuuttoviraston virkailijat olivat kokeneet, että hakijan kanssa oli raskasta työskennellä, sillä hän oli etsinyt sanoja pitkään. Hän oli myös yrittänyt ottaa liikaa roolia puhutteluissa muun ohella ohjentaen hakijoita, jos he eivät hänen mielestään olleet ymmärtäneet kysymystä oikein. Häntä oli myös ohjattava paljon, jotta hän pysyi vain omassa tehtävässään. Joskus oli myös jäänyt tunne, että hän oli suodattanut puheesta pois sellaista, mikä ei hänen mielestään ollut oleellista.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Maahanmuuttovirasto on antanut ohjeen, joka merkitsee hakijan syrjintää uskonnon perusteella.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun ohella uskonnon perusteella. Säännöksen 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää on muun ohella ohje tai käsky syrjiä. Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista säädetään muun ohella lain 11 §:ssä. Säännöksen 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Edelleen 2 momentin mukaan erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Syrjintäolettaman syntyminen

Maahanmuuttovirasto on antanut hakijan työnantajalle ohjeen olla käyttämättä hakijaa tulkkina turvapaikkapuhutteluissa ja perustelee tätä muun ohella hakijan uskontoon kuuluvaan toimintaan liittyvillä perusteluilla. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että syrjintäolettama on tällä perusteella syntynyt. Syrjintäolettamaa eivät heikennä ne Maahanmuuttoviraston asian myöhemmässä vaiheessa esittämät perusteet, jotka liittyvät hakijan ammattitaitoon. Hakijaa ei ollut missään vaiheessa huomautettu mainituista seikoista, vaikka hän oli toiminut tulkkina Maahanmuuttovirastossa noin viiden vuoden ajan.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Maahanmuuttoviraston ohje on perustunut siihen, että hakija on työaikansa ulkopuolella toiminut aktiivisesti uskontonsa mukaisesti tehden käännytystyötä, jolloin on syntynyt epäily tulkkauksen objektiivisuudesta. Maahanmuuttoviraston tavoitetta turvata tulkkauksen luotettavuus ja objektiivisuus on sinänsä pidettävä hyväksyttävänä.

Maahanmuuttovirasto ei ole kuitenkaan esittänyt tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa selvitystä siitä, että hakija olisi pyrkinyt tekemään käännytystyötä työajallaan tai muutoin toiminut epäasiallisesti tulkkaustilanteissa siten, että hänen uskontonsa tai vapaa-ajalla tapahtunut uskonnon mukainen käännytystyönsä olisivat tosiasiallisesti jollakin tapaa vaikuttaneet tulkkauksen luotettavuuteen. Lautakunta katsoo, että pelkkä epäily siitä, että henkilön uskonto voi vaikuttaa tulkkauksen objektiivisuuteen ei ole riittävä peruste erilaiselle kohtelulle. Tämän vuoksi lautakunta katsoo, että keinot tavoitteen saavuttamiseksi eivät ole olleet oikeasuhtaisia eikä syrjintäolettamia ole näin ollen tulleet kumotuksi.

Johtopäätös

Lautakunta on edellä katsonut, että asiassa on syntynyt syrjintäolettamia, jota Maahanmuuttovirasto ei ole kyennyt kumoamaan. Näin ollen Maahanmuuttoviraston on katsottava antaneen A Oy:lle syrjivän ohjeen.

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin nojalla lautakunta kieltää Maahanmuuttovirastoa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Uhkasakko

Lautakunta ei pidä uhkasakon asettamista asiassa tarpeellisena.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki 2 §, 8 §, 10 § 28 §

Hallintolaki 6 §

Perustuslaki 6 §, 22 §

Muutoksenhaku

Liitteenä.